

AB Yaptırımları ve Temel Hukuk İlkelerinin Aşınması:

Hüseyin Doğru, çalışmaları siyasi açıdan hassas konulara odaklanan bir gazetecidir; bunlar arasında Filistin ve Ukrayna üzerine haberler yer almaktadır. Haberleri ve kamuoyu yorumları Avrupa makamlarının dikkatini çekmiş ve kendisi, Avrupa Birliği yaptırımlar çerçevesinde kısıtlayıcı tedbirlerle karşı karşıya kalmıştır; özellikle **Konsey Tüzüğü (AB) 2024/2642**, değiştirildiği şekliyle (özellikle onun listelenmesini yansıtan 2025/965 Tüzüğü ile), Birlik ve Üye Devletlerini destabilize eden eylemlerle ilgili olarak. Özellikle, Bay Doğru **cezai suçla itham edilmemiştir**, hiçbir mahkeme de onun iç hukuk veya uluslararası hukuku ihlal ettiği yönünde karar vermemiştir. Kendisine uygulanan yaptırımlar, cezai yargılama çerçevesi dışında kabul edilen yürütme tedbirleridir.

Bay Doğru aleyhine kamuoyu önünde dile getirilen iddialar cezai davranışla değil, çalışmalarının ve ifadelerinin Avrupa Birliği'nin dış ve güvenlik politikası hedefleri açısından sözde uygunsuz, zararlı veya istenmeyen olarak değerlendirilmesiyle ilgilidir. Bu değerlendirmeler çelişkili bir yargı sürecinde test edilmemiş, Bay Doğru'ya da bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde ön duruşma hakkı tanınmamıştır. Buna rağmen, uygulanan yaptırımlar anında ve ağır sonuçlar doğurmuştur.

8 Ocak 2026 tarihinde Bay Doğru, sosyal medya platformu X'te acil bir çağrı yayınlayarak şöyle demiştir:

"ACİL: Şu andan itibaren HİÇBİR parama erişimim YOK. AB yaptırımları nedeniyle aileme, 2 yenidoğan bebek dahil, yemek sağlayamıyorum. Daha önce hayatta kalmak için €506'ya erişim izni verilmişti, şimdi o da erişilemez hale geldi. Bankam onu bloke etti. AB fiilen çocuklarımı da yaptırımlara tabi tuttu."

Bu açıklama, temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla insani muafiyetler altında daha önce yetkilendirilen fonlara erişimin kaybı dahil olmak üzere **tam mali yoksunluk** durumunu tarif etmektedir. Bay Doğru'ya göre, bankasının bu fonları bloke etmesi onu yemek satın alamaz, konut veya tıbbi masrafları karşılayamaz hale getirmiş ve ailesinin, iki yenidoğan bebek dahil, temel ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma sokmuştur.

2026 başı itibarıyla Bay Doğru'nun durumu çözülmemiş kalmaktadır. Eylül 2025'te yaptırımlara karşı itirazı reddedilmiş ve listelenmesi için atıf yapılan kanıtlar yalnızca gazeteciliğinden ve kamuoyu yorumlarından oluşmaktadır. Hiçbir muafiyet veya insani fon serbest bırakması gerçekleşmemiş, bu tedbirlerin kalıcı ve ağır etkisini vurgulamaktadır.

Eleştirel olarak, erişilebilir fonların tamamen yokluğu Bay Doğru'yu **avukat tutamaz hale getirmiştir**. Sonuç olarak, yaptırımlara karşı hukuki tavsiye alma veya yargı yoluyla itiraz etme pratik araçlarından yoksundur. Bu nedenle ağır kısıtlayıcı tedbirlerle karşı karşıyayken

yasallığını meydan okuyacak mali kapasiteden yoksundur. AB yaptırımlar çerçevesinde resmi olarak gömülü olan güvenceler –tam da bu tür sonuçları önlemek için tasarlanmış olanlar– bu durumda işletilememiştir.

Bay Doğru'nun durumu, bu makalede incelenen daha geniş hukuki sorunun somut ve acil bir örneğini sunmaktadır: AB yaptırımları, tam yoksunluk, hukuki savunma reddi ve bağımlı çocuklara zarar ile sonuçlanan şekilde uygulandığında, yasal önleyici tedbirler olarak işlev görmeyi bırakıp bunun yerine **yargı dışı ceza** olarak işlev görmektedir; bu da temel anayasal ilkeler ve insan hakları yükümlülükleriyle uyumsuzdur.

Ağır Maddi Yoksunluk ve İnsanlık Dışı Muamele

İnsan hakları hukukunun temel bir ilkesi insan onurunun korunmasıdır. Bireyi temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale getiren tedbirler –yemek, konut, sağlık bakımı ve hukuki yardım– bu ilkenin özüne vurur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3. Maddesi insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyi mutlak olarak yasaklar. Geleneksel olarak gözaltı veya fiziksel istismarla ilişkilendirilse de, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı **devlet tarafından dayatılan maddi yoksunluğun**, yeterince ağır ve öngörülebilir olduğunda 3. Madde eşiğine ulaşabileceğini kabul eder. Bireyi hiç paraya erişimi olmadan bırakan tam varlık dondurma, özellikle yoksunluk uzun süreli ve kaçınılmaz olduğunda, insan onuruyla uyumsuz koşullar yaratır.

Bu kaygılar, yaptırımların **bağımlı çocuklar** üzerinde öngörülebilir etkileri olduğunda büyür. Çocuk Hakları Sözleşmesi dahil uluslararası hukuk, çocuğun üstün yararının tüm devlet eylemlerinde birincil dikkate alınmasını gerektirir. Çocukları yemek, barınak veya tıbbi bakımdan yoksun bırakan yaptırımlar –dolaylı olsa bile– toplu ceza biçimidir. Bu tür sonuçlar ne tesadüfi ne de öngörülemezdir ve dolayısıyla yaptırımları uygulayan makamların sorumluluğunu devreye sokar.

AB Yaptırımlar Çerçevesinde Yer Alan Hukuki Güvenceler

Önemli olarak, tam yoksunluğun hukuka aykırılığı yalnızca dış insan hakları eleştirisi meselesi değildir; **AB yaptırımlar çerçevesinin kendisi içinde** açıkça kabul edilmiştir. AB varlık dondurma tüzükleri rutin olarak şu amaçlarla fonlara erişime izin veren bağlayıcı güvenceler içerir:

- **Temel ihtiyaçlar**, yemek, kira, faturalar, tıbbi tedavi ve çocuk bakımı dahil; ve
- **Makul meslek ücretleri**, hukuki hizmetlerle ilişkili masraflar dahil.

Bu muafiyetler isteğe bağlı insani jestler değil **hukuki zorunluluklardır**; AB'nin Temel Haklar Şartı, AİHS ve orantılılık ile etkili yargı koruması gibi genel AB hukuku ilkeleri altındaki yükümlülüklerini yansıtır. Bunların dahil edilmesi, yaptırımların bireyleri yoksulluğa indirgememesi veya kendilerini savunmalarını engellememesi gerektiğinin açık bir kabulüdür.

Güvencelerin Başarısızlığı ve Tam Yoksunluğun Hukuka Aykırılığı

Bu güvencelere rağmen yaptırımlı birey **sıfır fon erişimiyle** bırakıldığında, daha önce yetkilendirilen geçim ödenekleri dahil, yaptırımlar artık yasal olarak uygulanmamaktadır. Bu durum yalnızca talihsiz idari bir sonuç değil, **yaptırımların tüzüğünün kendisi ihlalidir**.

Finansal kurumlar veya ulusal makamlar muaf fonlara erişimi bloke ettiğinde, ortaya çıkan yoksunluk hukuken devlete ve AB hukuk düzenine atfedilebilir. **Hukuki hizmetler** için fon erişiminin reddi özellikle ciddidir: AB Şartı'nın 47. Maddesi altındaki etkili çare hakkı yalnızca mahkemelere resmi erişim değil, **bu hakkı pratik olarak kullanma yeteneği** gerektirir. Bireyin avukat ücretini ödemesini engelleyen bir sistem, uygulanan tedbirlere anlamlı meydan okumayı devre dışı bırakır ve yargı incelemesini boş bir formaliteye dönüştürür.

Güvencelerin başarısızlığı **çocuklar etkilendiğinde** özellikle ağırdır. Yaptırımlar çerçevesi reşit olmayanların açıklık veya evsizliğini yetkilendirmez. Muafiyetler bu koşullarda başarısız olduğunda, tedbirler çocuğun üstün yararı ilkesi ve temel insan onuru standartlarıyla uzlaştırılmaz hale gelir.

Eleştirel olarak, bu başarısızlık yaptırımları iddia edilen **önleyici karakterinden** sıyrır. Önleyici tedbirler sınırlı, kalibre edilmiş ve geri alınabilir olmalıdır. Güvenceler çöktüğünde ve yoksunluk mutlak hale geldiğinde, yaptırımlar zorlayıcı ve cezai nitelik kazanır, yasal düzenleyici araçlar yerine yargı dışı cezalar olarak işlev görür.

Usulüne Uygun Süreç Hakkı ve Etkili Yargı Koruması

Usulüne uygun süreç anayasal demokrasinin temel taşıdır. AİHS 6. Madde ve AB Şartı 47. Madde adil duruşma hakkı, iddialar hakkında bilgilendirilme hakkı ve bağımsız ve tarafsız mahkeme tarafından etkili yargı incelemesi hakkını garanti eder.

AB yaptırımlar rejimleri sıklıkla bu gerekliliklerden yoksundur. Bireyler gizli veya belirsiz ifade edilen gerekçelere dayalı yürütme kararıyla listelenebilir, sıklıkla gizli istihbarata dayanır. Yaptırımlar tipik olarak hemen yürürlüğe girer, yargı incelemesi –varsa– ağır zarar zaten verildikten sonra gerçekleşir.

Bireyler hiçbir cezai suçla itham edilmediğinde ve cezai yargılamayla ilişkili usul güvenceleri reddedildiğinde, ancak cezai cezalara benzer sonuçlara tabi tutulduklarında, yaptırımlar usulüne uygun sürecin özünü ihlal eder. Bu “önce cezalandır, sonra incele” yapısı hukuk devletiyle temelden uyumsuzdur.

Nullum Poena Sine Lege ve Öngörülebilirlik Sorunu

AİHS 7. Madde'de yer alan *nullum poena sine lege* ilkesi önceden mevcut hukuk olmadan ceza yasağını getirir ve hukuki normların erişilebilir ve öngörülebilir olmasını gerektirir.

Bireyler hangi davranışın cezai sonuçlara yol açabileceğini önceden anlayabilmelidir.

AB yaptırımları, yasadışı olmayan davranışları –yasal gazetecilik veya siyasi faaliyet gibi– cezalandırdığında veya listeleme kriterleri o kadar belirsiz olduğunda ki bireyler eylemlerinin sonuçlarını makul öngöremez, bu ilkeyi zayıflatır. Yaptırımlar resmi olarak “önleyici” olarak etiketlense de, ağırlıkları, damgaları ve potansiyel süresiz süreleri onlara cezai nitelik verir.

Kadi v. Commission davasında belirlenen ilkeler uyarınca AB mahkemeleri yaptırımların kanıtlarla desteklenmesini ve iddia edilen hedefle orantılı olmasını gerektirir. Bay Doğru’nun durumunda, yasal Filistin yanlısı haberlerin “destabilize edici” olarak çerçevelenmesi (yalnızca daha geniş jeopolitik anlatılarla zayıf bağlantılı) ciddi orantılılık kaygılarını doğurur.

Hukuki sınıflandırma hukuki gerçeği geçersiz kılamaz. Ceza olarak işlev gören tedbirler cezayı yöneten hukuki kısıtlamalara tabi olmalıdır. Aksi takdirde keyfi güce karşı en temel korumalardan biri boşaltılır.

İfade Özgürlüğü ve Dolaylı Sansür

Yaptırımlar gazetecilik çalışması veya siyasi ifadeyle bağlantılı olduğunda ek anayasal ihlaller ortaya çıkar. AİHS 10. Madde ve AB Şartı 11. Madde ifade özgürlüğünü korur, özellikle siyasi konuşma ve gazetecilik demokratik toplumda ayrıcalıklı konumdadır.

Gazetecilik faaliyeti **yükseltilmiş koruma** 享有 eder, *Steel and Morris v. Birleşik Krallık* davasında yansıdığı üzere, özellikle kamu yararı konularında haber yaparken. Yürütme kararnamesiyle dayatılan mali yoksunluk etkili dolaylı sansür biçimi olarak hizmet edebilir. Cezai kovuşturmanın aksine, kamu incelemesi ve usul güvencelerini atlar ancak aynı susturma etkisini elde eder. Bu tür müdahale yasal, gerekli ve orantılı olmadıkça haklı çıkarılamaz –yaptırımlar yasal ifadeyi bastırdığında, suçluluğa dair yargı bulgusu olmadan ve hukuki çarelere erişimi engellediğinde bu kriterler karşılanmaz.

Yargı Dışı Ceza Olarak Yaptırımlar

Bir araya getirildiğinde bu unsurlar belirli AB yaptırımlar rejimlerinin **yargı dışı ceza** olarak işlediğini gösterir. Ağır ve bireyselleştirilmiş zarar verirler; iddia edilen suçlara dayanırlar; cezai usulü atlarlar; ve etkili güvenceler veya zamanında yargı kontrolü olmadan uygulanırlar.

Cezai etiketin yokluğu cezai niteliklerini inkar etmez. Anayasal ve insan hakları hukuku tedbirleri **özü ve etkisine** göre değerlendirir, resmi tanımlarına göre değil. Yaptırımlar cezai cezaların sonuçlarını çoğaltırken cezayı yasal kılan güvenceleri atladiğinde, güçler ayrılığını zayıflatır ve hukuk devletinin kendisini aşındırır.

Sonuç

Tam mali yoksunluğa yol açan, yasal zorunlu insani ve hukuki savunma muafiyetlerine erişimi reddeden, etkili yargı çarelerini engelleyen ve bağımlı çocuklara öngörülebilir zarar veren AB yaptırımları temel anayasal ve insan hakları ilkelerini ihlal eder. Önleyici tedbirler olarak resmi karakterizasyonlarına rağmen, bu tür yaptırımlar pratikte **yargı dışı ceza** olarak işlev görür –hukuksuz, yargılamasız ve onursuz uygulanır. Avrupa Birliği insan hakları ve hukuk devleti temel taahhüdüne sadık kalacaksa, yaptırımlar rejimleri katı öz ve usul sınırlamalara tabi tutulmalıdır; hiçbir bireyin yasal yargı süreci sınırları dışında cezalandırılmamasını sağlayarak.

Kaynaklar

- Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, 2012 O.J. (C 326) 391.
- İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi), 4 Kasım 1950, 213 U.N.T.S. 221.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989, 1577 U.N.T.S. 3.
- Avrupa Birliği Adalet Divanı. *Kadi ve Al Barakaat International Foundation v. Konsey ve Komisyon* (Birleştirilmiş Davalar C-402/05 P ve C-415/05 P). 3 Eylül 2008 Kararı.
- Avrupa Birliği Adalet Divanı. *Kadi v. Komisyon* (Dava C-584/10 P, C-593/10 P ve C-595/10 P). 18 Temmuz 2013 Kararı.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *Golder v. Birleşik Krallık*. 21 Şubat 1975 Kararı.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *Airey v. İrlanda*. 9 Ekim 1979 Kararı.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *Steel and Morris v. Birleşik Krallık*. 15 Şubat 2005 Kararı.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *M.S.S. v. Belçika ve Yunanistan*. 21 Ocak 2011 Kararı.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. İsviçre*. 21 Haziran 2016 Kararı.
- Avrupa Birliği Konsey Tüzüğü (AB) No. 2024/2642 Birlik ve Üye Devletlerini destabilize eden eylemler karşısında kısıtlayıcı tedbirlerle ilgili, değiştirildiği şekliyle (ör. 2025/965).
- Avrupa Komisyonu. *AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası çerçevesinde kısıtlayıcı tedbirlerin (yaptırımların) uygulanması ve değerlendirilmesine ilişkin Yönergeler*. En son konsolide versiyon.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi. *Genel Yorum No. 29: Acil Durum Halleri (Madde 4)*, CCPR/C/21/Rev.1/Add.11.
- Birleşmiş Milletler Görüş ve İfade Özgürlüğü Hakkının Teşviki ve Korunması Özel Raportörü. *Yaptırımların ifade özgürlüğü üzerindeki etkisi raporu*, A/HRC/45/25.
- Besselink, Leonard F. M. "Lissabon Sonrası Temel Hakların Korunması: Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Arasındaki Etkileşim." *Common Market Law Review* 49, no. 4 (2012): 1315–1346.
- Eckes, Christina. *EU Counter-Terrorist Sanctions and Fundamental Rights: The Case of Individual Sanctions*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Guild, Elspeth, and Sergio Carrera. "Yaptırımlar ve Usulüne Uygun Süreç." *European Law Journal* 16, no. 2 (2010): 157–176.